

Микола КАЗЮК

*здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
кафедри історії України, археології та спеціальних галузей
історичних наук Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка*

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ**ЮЛІАНА РОМАНЧУКА ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

Юліан Романчук – видатний український політичний і громадський діяч, активний борець за національні права українців Галичини, відіграв значну роль у суспільно-політичному житті краю під час Першої світової війни. Період війни став переломним етапом для багатьох національних рухів Європи, зокрема українського, який прагнув реалізувати ідею автономії та незалежності в умовах кризових викликів імперій. У цей час Ю. Романчук, як один із провідних діячів української інтелігенції, активно долучався до політичних і громадських ініціатив, спрямованих на захист українського населення від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Діяльність Ю. Романчука відзначалась зусиллями з консолідації українських політичних сил, спрямованими на об'єднання зусиль українців для відстоювання своїх прав у багатонаціональній Австро-Угорщині. Ю. Романчук був одним із ініціаторів створення Головної Української Ради (далі – ГУР) та Загальної Української Ради (далі – ЗУР), що мали представляти українців у політичному просторі Австро-Угорської імперії. Його зусилля сприяли формуванню нових підходів до захисту культурних та освітніх прав українців, розбудови національних організацій, а також боротьби проти польської експансії в Галичині.

У публікації досліджено основні напрямки суспільно-політичної діяльності Ю. Романчука під час Першої світової війни, його роль у формуванні українських політичних організацій, боротьбі за автономію, а також значення його праці для розвитку національного руху в регіоні. Вивчення цієї діяльності дозволить глибше зрозуміти внесок Романчука в український національний рух, його стратегії та здобутки в контексті тогочасних історичних викликів.

На початку Першої світової війни Ю. Романчук підтримав ініціативу об'єднання українських політичних сил Галичини у ГУР. Під час роботи в ГУР Ю. Романчук, разом із іншими представниками старшого покоління політиків, орієнтувався на австрофільство, однак поступово всередині ради з'явилася й опозиційна група молодих політиків, які прагнули більшої незалежності українського руху.

У 1914 р., після російського наступу, українські політичні діячі, зокрема Ю. Романчук, евакуювалися до Відня, де він очолив створений український комітет допомоги біженцям з Галичини. Цей комітет отримав значну підтримку з боку австрійського уряду, що надало фінансування для утримання таборів переселенців та підтримки культурних установ.

Під час перебування у Відні всередині Української національно-демократичної партії загострилися суперечки між Народним комітетом та опозицією. Ю. Романчук намагався подолати внутрішні розбіжності, підтримуючи ідею створення єдиної національної репрезентації українців, яка могла б діяти від імені всього народу.

Ю. Романчук виступав за створення автономного українського коронного краю, що, на його думку, могло б стабілізувати ситуацію та зменшити російські впливи на українське населення. Проте австрійський уряд ігнорував ці пропозиції, а польські намагання встановити свою гегемонію в Галичині поглибили конфлікт між українськими та польськими політиками. Ю. Романчук активно виступав проти запланованих австро-німецькими союзниками змін у статусі Галичини, які не враховували інтересів українців. Він був одним з

ініціаторів резолюцій, які засуджували розширення автономії Галичини на користь польської сторони та домагався поділу регіону на українську та польську частини.

У 1915 р. Ю. Романчук разом із іншими українськими політиками брав участь у створенні ЗУР – організації, яка мала стати національним представництвом українців у складі Австро-Угорщини. Він прагнув об'єднати українських політиків для підтримки спільної платформи у вирішенні національних питань, проте внутрішні конфлікти послаблювали єдність Ради.

В умовах посилення польських впливів у 1916 р. Ю. Романчук ініціював утворення Української Парламентської Репрезентації, яка згодом стала важливою інституцією, що протистояла польським домаганням у Галичині. УПР взяла на себе функції захисту національних інтересів українців та дублювала діяльність ЗУР, яка поступово втрачала свою силу.

Діяльність на завершальному етапі війни та боротьба за українську державність. У 1918 р. Ю. Романчук відіграв важливу роль у підготовці проголошення незалежності українських земель, зокрема був залучений до роботи УНРади, створеної для керівництва новоствореною державою. Він підтримував проголошення Української держави та перехід влади у Львові до українських політиків. Після поразки українських сил у боротьбі за Львів у листопаді 1918 р., Ю. Романчук був заарештований польською владою, проте згодом звільнений.

Таким чином, суспільно-політична діяльність Ю. Романчука під час Першої світової війни відзначалася активним прагненням захистити національні інтереси українців Галичини, подолати внутрішні суперечності в національному русі та налагодити конструктивну співпрацю з австрійським урядом задля здобуття автономії. Його роль у консолідації українських сил була визначною, а сам Романчук продовжував докладати зусиль для забезпечення політичних прав українців навіть після завершення війни.

Список використаних джерел

1. Артимишин П., Соляр І. Романчук Юліан Семенович // Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія. Т. 3: П-С. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2020. С. 346–347.
2. Гирич І. Романчук Юліан Семенович // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 642.
3. Енциклопедія українознавства: Словникова частина: [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. Париж-Нью-Йорк: Молоде життя, 1955–1995.
4. Пилипишин О. І. Вибірчі кампанії до віденського парламенту у Східній Галичині (1895–1910 рр.): пропозиції Ю. Романчука // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2013. Вип. XXXVII. С. 60–65.
5. Стефанович Александер. Спомини про перший вибір посла Романчука в Калуши р. 1883 // Діло. 7 червня 1913.
6. Чорновол І. П. Романчук Юліан / Енциклопедія історії України: у10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка, 2012. Т. 9: Прил.-С. С. 287.